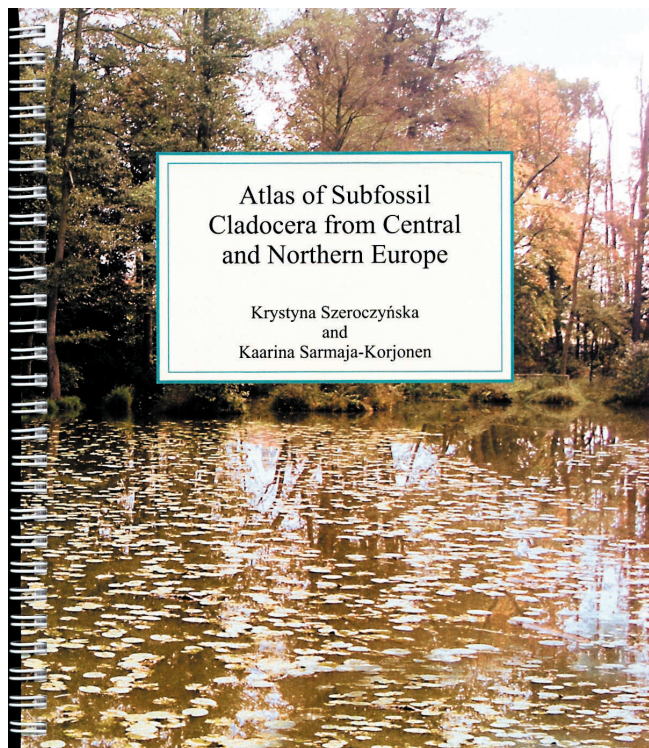

RECENZJE

Szeroczyńska K., Sarmaja-Korjonen K. 2007.

Atlas of subfossil Cladocera
from Central and Northern Europe.

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ DOLNEJ WISŁY (ISBN 978-83-924919, ss. 83, FORMAT
20,8 × 24,5 cm).

Kazimierz Tobolski

Zakład Biogeografii i Paleoekologii, Wydział Nauk Geograficznych i Geol., UAM, Poznań

Badaczom czwartorzędowych osadów jeziornych i torfowiskowych pragnę zarekomendować nową pozycję książkową o kopalnych wioślarkach (*Cladocera*), autorstwa prof. dr hab. Krystyny Szeroczyńskiej z Warszawy i dr Kaariny Sarmaja-Korjonen z Helsinek. Te dwie wybitne znawczynie, o międzynarodowej renomie, przygotowały w języku angielskim piękną i pożyteczną książkę pt. „Atlas of subfossil Cladocera from Central and Northern Europe”. Została opublikowana w Polsce w 2007 roku przez Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły (ISBN 978-83-924919, ss. 83, format 20,8 × 24,5 cm).

„Atlas...” przynosi nadzwyczaj fachowe, a jednocześnie przystępne zestawy tekstowo-ikonograficzne fosyliów bodaj najważniejszej dla młodszego czwartorzędu gru-

py bezkręgowców – wioślarek (*Cladocera*). Te małe zwierzęta charakteryzują się znaczącymi walorami bioindykacyjnymi, gdyż reprezentują wyspecjalizowane organizmy niższych stawonogów wodnych oraz nielicznych siedlisk ziemno-wodnych. W książce szczególnie nacisk położono na identyfikację kopalnych znalezisk, dość pospolitych w utworach pochodzenia limnicznego, lecz z reguły obecnych tam jako osobniki „rozfragmentowane” do postaci niektórych charakterystycznych pozostałości zewnętrznych szkieletików. Ani opisów kopalnych detali, ani też ich ikonograficznych odzwierciedleń nie spotyka się w biologicznych podręcznikach, ani nawet w specjalistycznych kluczach, bowiem te nawiązują niemal wyłącznie do „kompletnych” okazów „żywych”, a tym samym są mało przydatne dla celów paleoekologicznych.

Książka składa się z sześciu ponumerowanych części, poprzedzonych jednostronicowym wstępem. Zwięzła, lecz przejrzysta część wprowadzająco-morfologiczna (nr 1) o objętości 10 stron, zatytułowana nieco metaforycznie, lecz z wyrazistym geologicznym podtekstem („od jeziora do diagramu”), opisuje morfologię tych ciekawych zwierząt z niezbędną terminologią dotyczącą chitynowych fragmentów, a także metodykę prac laboratoryjnych, prezentację rezultatów, jak i podstawy identyfikacji poszczególnych grup taksonomicznych. Druga część (na 3 stronach) objaśnia taksonomiczną przynależność rzędu Cladocera, obejmującego 4 podrzędy, te zaś podzielone na rodziny, podrodziny, rodzaje, podrodzaje oraz na gatunki, jakie dotąd stwierdzono w postaci okazów kopalnych. Najobszerniejszą jest część trzecia (s. 21-73) mieszcząca opisy i ilustracje wszystkich subfossilnych znalezisk, odkrytych w strefie umiarkowanej, borealnej i subarktycznej (a także, w Polsce niestety niezauważanej, strefie boreo-nemoralnej) na obszarach Polski, Rosji, Estonii i Finlandii. Wykaz 404 stanowisk rozmieszczonych w tym rozległym fragmencie północnej i środkowej Europy autorki zawarły w czwartej części (s. 74-77). Natomiast piąta część przynosi wykaz cytowanych publikacji (s. 78-81), a część ostatnia (6) na stronach 82-83 zamieszcza indeks taksonów wszystkich wymienionych w książce gatunków kopalnych wioślarek i ich taksonomicznych rodzin.

Omawiana książka jest pierwszym europejskim atlasem kopalnych znalezisk wioślarek. Stanowi także nowość jako laboratoryjno-studyjny przewodnik ważnej, do tej pory traktowanej jako trudnej, grupy fosyliów deponowanych w limnogenicznych osadach późnego czwartorzędu. Pojawienie się tego wydawnictwa z pewnością przyczyni się do spopularyzowania tej grupy fosyliów z nadzieją na rychłe ich uznanie, zwłaszcza przez geologię, jako rutynowych wskaźników biotycznych. Ponieważ przewodnik do oznaczania kopalnych wioślarek umożliwi poznanie ważnej grupy zwierzęcych fosyliów w terytorialnym rozmiarze kilku stref klimatycznych, siłą rzeczy – oprócz walorów stratygraficzno-paleośrodowiskowych – wzrasta jej wartość dla studiów paleoklimatycznych.

Wszystkie opisy są oryginalne, zaś bardzo dobre fotografie z optycznego mikroskopu prześwietleniowego, bez wyjątku pochodzą z kolekcji obu autorek oraz ich bliższych współpracowników (przeważnie własnych doktorantów). Książka została napisana poprawnym i komunikatywnym językiem angielskim, w zasadzie pozbawionym zbędnych słów. Oryginalny, rzadko u nas stosowany format, jak i dbałość redakcyjna czynią książkę przyjazną od pierwszego zetknięcia.

Atlas spotkał się z życzliwym oddźwiękiem, przede wszystkim za granicą. Książkę pokazano na wystawie podczas ostatniego kongresu INQUA w Australii. Tam także została przyjęta z zainteresowaniem, uzyskując pochlebne opinie międzynarodowego gremium czytelników.

Na koniec kilka słów pochwały należy się wydawcy tej wartościowej książki – Towarzystwu Przyjaciół Dolnej Wisły oraz Panu dr inż. J. Pająkowskiemu, z nadzieją na kontynuowanie tego tak dobrze podjętego dzieła. Oczekujemy opublikowania następnych deficytowych pozycji, równie przydatnych w identyfikowaniu kolejnych grup fosyliów deponowanych w utworach czwartorzędu. Bowiem nie zraża nas żal autorki jednej z recenzji (Wiadomości ekologiczne 2008, 54, 1, s. 29-30) z powodu nieopublikowania tej książki „... w prestiżowym wydawnictwie naukowym ...”. A któreż to z „prestiżowych” zechce wydać interdyscyplinarną książkę o nakładzie umiarkowanej wielkości? Bardzo boleśnie odebrałem likwidację – po pierwszych czterech tomach – dobrze rokującą serię „Vademecum Geobotanicum”, założoną przez nieodżałowanej pamięci Profesora Janusza B. Falińskiego. Dla Wydawnictwa Naukowego PWN przygotowywano sukcesywnie kilkanaście kolejnych tytułów do tej serii. Niektóre z nich, jak choćby kapitalny, pierwszy polski podręcznik „Poradnik do badań archeobotanicznych” (autorstwa M. Lityńskiej-Zajac i K. Wasylikowej) znalazły innych wydawców. Książki te, wbrew lękowi Szanownej Recenzentki, jednak trafiają „... do wielu zainteresowanych osób i ośrodków”.